

Humans' Emotional Capacity as a Solution to the Frame Problem: De Sousa's Theory

Abolfazl Sabramiz ¹

1. Assistant professor at ACECR Institute for Humanities and Social Studies (IHSS), Tehran, Iran. E-mail: sabramiz@gmail.com

Article Info:

Article type:

Research Article

Article history:

Received:

3 January 2024

Received in revised form:

3 July 2024

Accepted:

8 February 2025

Published online:

5 January 2026

Keywords:

Frame Problem,
Emotions, Appraisal
Element, Feeling, De
Sousa

Abstract: The origin of the frame problem lies in artificial intelligence (AI) research and first-order logic. Initially understood as a purely logical issue, the problem later acquired epistemic and philosophical dimensions. De Sousa (1987: 172) defines the frame problem as the challenge of avoiding the retrieval of irrelevant information from our extensive store of knowledge in any given situation, while questioning how we achieve this unless such information has already been accessed. His proposed solution appeals to human emotional capacity, suggesting that emotions narrow our field of perception and reasoning, limit our options, and thereby help us manage the frame problem. This approach has been influential in both philosophy and cognitive science. In this paper, De Sousa's theory is examined in detail, and two main criticisms are presented: first, the question of why a particular emotion is activated in a given situation; second, whether emotions can assist in solving the frame problem in cases where they are not consciously active.

Cite this article: Sabramiz, A (2026). Humans' Emotional Capacity as a Solution to the Frame Problem: De Sousa's Theory, *Philosophical Meditations*, 15(36), 87-93. <https://doi.org/10.30470/phm.2024.2019491.2485>

© The Author(s).

Publisher: University of Zanjan.

DOI: <https://doi.org/10.30470/phm.2024.2019491.2485>

Homepage: phm.znu.ac.ir

Introduction: The frame problem, first formulated by McCarthy and Hayes (1969), emerged as a computational challenge within AI research. It describes the difficulty of designing a system that can act effectively in real time despite environmental changes—some aspects of the environment change while others remain constant—and accounting for these constants (Viger, 2010). Initially treated as a technical matter within logic and AI, the problem eventually attracted philosophical interest, expanding its scope to questions about the functioning of the human mind.

In simple terms, the frame problem is the difficulty of determining which elements—beliefs, connections, reasons, properties, and so forth—are relevant for a specific task. Glymour (1987: 65) frames it as the challenge of selecting pertinent information from the vast array of potentially available data. The

philosophical version interrogates how humans are able to filter vast repositories of knowledge and identify what is relevant to their immediate context.

Several philosophers and cognitive scientists have argued that emotions play a central role in solving the frame problem. Recent empirical findings suggest that emotions not only support but also enhance rationality. This view has influenced some AI researchers, who increasingly see emotions as a critical, rather than incidental, element in addressing the frame problem. In everyday life, human emotions and feelings help us select relevant factors, directing attention and filtering possible interpretations and actions. Among such perspectives, De Sousa's proposal stands out: he argues that emotions are the key, underappreciated component in resolving the frame problem.

Findings: De Sousa (1987: 172) states that the frame problem concerns our ability to avoid retrieving irrelevant information from our extensive store of knowledge in a given situation. The puzzle, he claims, is how we manage this filtering without first accessing the irrelevant information we are trying to exclude. De Sousa's answer lies in the role of emotions: emotions constrain and guide our perceptions and reasoning, narrowing our field of attention and consequently reducing our practical and cognitive options. For example, when faced with the threat of a bear, fear naturally focuses attention on aspects of the situation most relevant to survival, excluding unrelated details (Scarantino & de Sousa, 2018: §10.2). The core of the frame problem, in this view, is the need to provide a rapid answer to the question "What should I do?" in a given situation. A related theoretical question is "What should I

believe?"—both require identifying relevant information in light of certain goals and evidence (Ransom, 2016: 4). Here, emotions assume an evaluative role: they help prioritize and filter information at both practical and theoretical levels.

The difficulty is that, in principle, to determine which information is relevant, one must examine all available information first. This seems paradoxical: how can we know which factors to ignore without considering all of them? This is why De Sousa (2007: 149) maintains that emotions provide the only plausible solution—they enable selective attention without exhaustive search, thereby breaking the paradox.

According to his view, emotions are not merely distractions or biases; they are cognitive mechanisms that guide relevance judgments in both decision-making and belief formation.

Discussion and Conclusion:

While the idea that emotions play a significant role in solving the frame problem has attracted support, it has also been subject to critique. Ransom (2016), for instance, distinguishes between intra-context frame problems (filtering information within a known context) and inter-context frame problems (determining which context we are in). He concedes that emotions may help solve intra-context problems, but argues that habits, learned skills, and environmental cues also contribute, making emotions insufficient as a standalone solution. For inter-context problems, he questions how we identify the context in the first place—a difficulty reminiscent of Dreyfus’s “sequence of fields” problem.

Two further critical points can be raised:

1. Why are specific emotions activated in particular situations?

Do emotions arise in response to the situation, or do they, in

fact, constitute the situation by making certain aspects salient? If the latter, it would mean that we have already made the relevant discriminations—the very thing the frame problem challenges—before the emotion plays its role in guiding our response. This reverses De Sousa’s direction of explanation: instead of emotions determining salience, salience appears to determine which emotion is felt.

2. Can emotions assist when they are not consciously active?

Neuropsychological theories, such as those of Damasio, suggest that emotions may operate unconsciously, sending signals that help the brain filter out irrelevant information. However, one might argue that unconscious cognitive processes—such as implicit inferences or heuristics—can perform similar filtering functions without invoking emotions. If that is so, then the unique explanatory role De Sousa attributes to emotions becomes less clear.

In summary, while emotions undoubtedly play an important role in addressing the frame problem, they cannot be considered the sole or complete solution. Overemphasizing their role risks neglecting other cognitive mechanisms—both conscious and unconscious—that contribute to relevance determination. Addressing the frame problem fully will likely require integrating emotion with other rational and cognitive processes, rather than framing them as purely opposing or exclusively complementary. Ultimately, moving beyond the traditional reason vs. emotion dichotomy may yield a more comprehensive understanding of how humans (and, eventually, machines) solve the frame problem.

References

- Chomsky, N. (1996). *Powers and Prospects: Reflections On human Nature and the Social Order*, London: Pluto Press.
- Chomsky, N. (1988). *Language and Problems of Knowledge*, MIT Press.
- Chomsky, N. (1387 SH). *Language and mind*. Translated by: Kourosch Safavi. Tehran: Hermes.
- Darwin, C. 1872 *The expression of the emotions in man and animals*, 1st edn. London, UK: John Murray. (doi:10.1037/10001-000)
- Damasio, A. R. (1391 SH). *Descartes' error*. Translated by: Reza Amir Rahimi. Tehran: Mehrvasta.
- Dennett D. (1987), *Cognitive Wheels. The Frame Problem of AI* [in:] *Pylyshyn 1987*: 41–64.
- De Sousa, R. (1979). *The rationality of emotions*. *Dialogue*, 18(1), 41–63.
- De Sousa, R. (1987). *The Rationality of the Emotions*. Cambridge, MA: MIT Press.
- De Sousa, R. (2007). *Why think? Evolution and the rational mind*. Oxford: Oxford University Press on Demand.
- Dreyfus, H. & Dreyfus. S.

- (1992). Making A Mind Versus Modelling the Brain: Artificial Intelligence Back at A Branch-Point. *The Philosophy of Artificial Intelligence*. Ed. By Margaret Boden. Oxford: Oxford University Press. 309-333 .
- Epley, K. (2016). Emotions, Reasons, and Rationality.
 - Goldie, P. (2007). Emotion. *Philosophy Compass*, 2(6), 928-938.
 - Glymour, C. (1987): 'Android Epistemology and the Frame Problem' in Z. Pylyshyn (ed.), *The Robot's Dilemma*, Norwood, NJ: Ablex.
 - Green, J, (2013). *Moral Tribes, Emotion, Reson and The Gap Between Us and Them*. The Pnguin Press. New York.
 - Gryz, J. (2013). The frame problem in artificial intelligence and philosophy. *Filozofia Nauki*, 21(2 (82)), 15-30.
 - Kharazmi, H (1400 SH). The Role of Emotions in Moral Judgment in Green's View. In *Wisdom and Philosophy*. 65 (17). Pp 59-85.
 - Majeed, R. (2019). What Can Information Encapsulation Tell Us About Emotional Rationality?. In *The value of emotions for knowledge* (pp. 51-69). Palgrave Macmillan, Cham.
 - McCarthy, J. & Hayes, P.J. (1969), "Some Philosophical Problems from the Standpoint of Artificial Intelligence", in *Machine Intelligence 4*, ed. D.Michie and B.Meltzer, Edinburgh University Press, pp. 463–502.
 - Miller, A. (2007). *Philosophy of language*. Routledge.
 - Moors, A. (2009). Theories of emotion causation: A review. *Cognition & Emotion*, 23(4), 625-662.
 - Pham, M. T. (2007). Emotion and rationality: A critical review and interpretation of empirical evidence. *Review of general psychology*, 11(2), 155-178.
 - Ransom, M. (2016). Why emotions do not solve the frame problem. In *Fundamental issues*

of artificial intelligence (pp. 355-367). Springer, Cham.

- Scarantino & de Sousa, R. (2018). Emotion. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Available at: <https://plato.stanford.edu/entries/emotion/>)
- Viger, C. (2010). Frame Problem, in Barber, A. and Stainton, R.J. eds., 2010. *Concise encyclopedia of philosophy of language and linguistics*. Elsevier. Pp 265-268.
- Wheeler, M. (2008). Cognition in context: phenomenology, situated robotics and the frame problem. *International journal of philosophical studies*, 16(3), 323-349.

دانشگاه زنجان

تأملات فلسفی

شماره ۱: ۲۶۱۵-۲۵۸۸

شماره ۲: ۵۲۵۳-۲۲۲۸

انجمن اهل‌بیت اهل‌بیت

ظرفیت‌مندی عاطفی انسان‌ها همچون راه‌حلی برای مسأله چارچوب: بررسی و نقد

نظریه دسوسا

ابوالفضل صبرآمیز ^۱

۱. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی، تهران، ایران. رایانامه: sabramiz@gmail.com

چکیده: مسأله چارچوب، اولین بار در حوزه هوش مصنوعی و منطق درجه اول صورت‌بندی شده است. این مسأله که در خاستگاه خود صرفاً جنبه منطقی داشت، به وسیله فلاسفه خوانش‌های متفاوتی یافت. دسوسا معتقد است آنچه فلاسفه آن را مسأله چارچوب می‌نامند، عبارت است از اینکه در موقعیتی ما انسان‌ها برخی اطلاعات غیر مرتبط را از ذخیره و انبار وسیعی از اطلاعاتی که داریم، بازیابی نمی‌کنیم؛ اما پرسش این است که ما چگونه این را می‌دانیم چه زمانی این کار را نکنیم به غیر از اینکه قبلاً این اطلاعات را بازیابی کرده باشیم؟ دسوسا نخستین فیلسوفی است که از ظرفیت عاطفی انسان‌ها برای توضیح مسأله چارچوب استفاده می‌کند. از نظر وی عواطف با برجسته‌سازی ویژگی‌های ادراک و دلایل، ما را از این وضعیت نجات می‌دهند. در واقع عواطف، با محدودسازی موقت اطلاعات ادراکی ما، گزینه‌های عملی و شناختی پیش‌رویمان را محدود می‌کنند. این پاسخ همچنان پاسخ بدیعی است و فیلسوفان دیگری نیز از آن استفاده کردند. در این مقاله ضمن بررسی ایده دسوسا، دو نقد بر راه‌حل وی طرح می‌شود؛ نقد اول مبتنی بر این پرسش است که چرا در موقعیتی، عاطفه‌ای خاص فعال می‌شود؟ و نقد دوم مبتنی بر این پرسش است که در مواقعی که به صورت آگاهانه عاطفه‌ای فعال نیست، چگونه می‌توان گفت عواطف می‌توانند در حل مسأله چارچوب به ما کمک کنند.

اطلاعات مقاله:

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ‌ها:

دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۳

بازنگری: ۱۴۰۳/۴/۱۳

پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۰

انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۱۵

واژگان کلیدی:

مسأله چارچوب، عواطف، مؤلفه ارزیابی، احساسات، دسوسا.

استناد: صبرآمیز، ابوالفضل (۱۴۰۴). ظرفیت‌مندی عاطفی انسان‌ها همچون راه‌حلی برای مسأله چارچوب: بررسی و نقد نظریه دسوسا.

تأملات فلسفی ۱۵ (۳۶)، ۸۷-۱۱۸، ۲۰۲۴. <https://doi.org/10.30470/phm.2024.2019491.2485>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه زنجان.

DOI: <https://doi.org/10.30470/phm.2024.2019491.2485>

Homepage: phm.znu.ac.ir

مقدمه

مسئله چارچوب در بیان اولیه خود (McCarthy & Hayes, 1969)، مسئله‌ای محاسباتی برای هوش مصنوعی بود؛ این مسئله هنگامی پدید آمد که دانشمندان در پی تحقق بخشیدن به رؤیای هوش مصنوعی عمومی^۱ یا قوی بودند. مسئله چارچوب به‌طور کلی، بر زمان مشخص و محدودی تمرکز دارد که ماشین در حال انجام عملی است. در حین انجام عمل و در نتیجه انجام آن، برخی امور تغییر می‌کنند و برخی امور ثابت می‌مانند. حال می‌توان پرسید چگونه می‌توان اموری را که در حین انجام یک عمل ثابت می‌مانند، تشخیص داد و برنامه‌ای برای بازنمایی آنها توسط ماشین نوشت (Viger, 2010). مسئله چارچوب در شکل اولیه آن با اصول موضوعه‌ای سروکار دارد که مشخص‌کننده چیزهایی هستند که در طول عمل تغییر نخواهند کرد. با چرخش توجه محققان هوش مصنوعی در دهه هشتاد به سیستم‌های تخصصی به جای سیستم‌هایی با هوش عمومی

و پیشرفت‌های منطقی بعد از آن، مسئله چارچوب در بُعد منطقی آن حل شده فرض گرفته شد؛ اما تفسیرهای متفاوت فلسفی از مسئله چارچوب، آن را به‌طور کامل از خاستگاه اولیه منطق کلاسیک خود جدا کرد و پرسش‌هایی درباره چگونگی کارکرد ذهن انسان طرح نمود.

اینکه چرا تا آن زمان به چنین مسئله‌ای از نظر فلسفی توجه ویژه‌ای نشده بود، درخور توجه است؛ حتی کسی مثل دنت (1987) این مسئله را مسئله جدید و عمیق معرفتی می‌داند که نیاکان فلسفی ما توجهی به آن نداشته‌اند. شاید یکی از دلایل عدم توجه به این مسئله (تا قبل از مدل‌سازی هوشمندی برای ماشین‌ها)، آن باشد که انسان‌ها به سادگی مسئله چارچوب را حل می‌کردند. به عبارت دیگر، توانایی انسان در حل آنچه که به مسئله چارچوب معروف است به قدری سریع، عادی و روزمره بوده است که کسی تا قبل از تلاش برای مدل‌سازی آن توجه چندانی به سختی چنین مسئله‌ای نکرده بود.

صورت‌بندی عمومی مسئله چارچوب

۱ هوش عمومی به توانایی عامل هوشمند نسبت به فهمیدن و آموختن یا به‌طور کلی هر وظیفه‌ای است که انسان‌ها از عهده آن بر می‌آیند، اطلاق می‌شود.

انسان‌ها به دلیل داشتن عاطفه و احساسات می‌توانند به صورت روزمره با مسأله چارچوب کنار بیایند. محققانی مانند دوسوسا، عاطفه را آن کلید گمشده‌ای می‌دانند که می‌تواند ما را به تبیین مسأله چارچوب نزدیک کند.

ضرورت پرداختن به مسأله چارچوب و در نظر گرفتن راه‌حل‌های بدیعی مثل ظرفیت عواطف، دست کم می‌تواند اهمیتی دوسویه داشته باشد؛ از یک‌سو، پاسخ به مسأله چارچوب می‌تواند تا حدی چگونگی عملکرد عقلانی انسان‌ها را تبیین کند. تبیین عملکرد عقلانی انسان‌ها از این جهت اهمیت می‌یابد که می‌توان از انواع سوگیرهای شناختی پرهیز شود. علاوه بر این، عواطف یکی از حوزه‌هایی است که در طول تاریخ کمتر مورد توجه قرار گرفته است و چنین موضوعاتی می‌تواند سبب شود مبحث عاطفه به‌عنوان بخش مهمی از حیات ذهنی انسان‌ها و رابطه آن با عقلانیت، بیشتر مورد کنکاش قرار گیرد. از سوی دیگر با پیشرفت‌های چشمگیر در هوش مصنوعی، امید تحول شگرف زندگی بشر در این زمینه بیش از پیش شده است. مسأله چارچوب در شکل معرفت‌شناسی آن یکی از مسائلی است که

این است که از میان بی‌شمار امور (شامل باورها، ارتباطات، دلایل، ویژگی‌ها و ...) ممکن برای انجام وظیفه یا عملی تنها به برخی از این امور نیاز داریم؛ حال پرسش این است که امور مرتبط برای انجام این وظیفه کدامند (Glymour, 1987: 65). این مسأله در شکل فلسفی آن زمانی پیش آمد که سعی شد تبیین شود که چگونه از میان بی‌شمار امور موجود، تنها آن اموری انتخاب می‌شوند که به وظیفه فعلی ما مرتبط است. تأکید بر روش‌های عقلانی، مانند استنتاج‌های ضمنی و سریع از دانش پیش‌زمینه‌ای، محاسبات عقلانی بسیار سریع و ... نتوانسته‌اند تبیین خوبی از ظرفیت انسان‌ها برای حل مسأله چارچوب به دست دهند.

برخی محققان حوزه مسأله چارچوب، معتقدند کلید حل مسأله چارچوب در توجه به نقش عواطف انسانی است. در چند دهه اخیر برخی از محققان برجسته نشان داده‌اند که نه تنها عواطف در جهت تضعیف عقلانیت نیستند، بلکه تسهیل‌گر، تکمیل‌کننده و کمک‌کننده، عقلانیت و تفکر عقلانی هستند. این نگاه جدید به عواطف باعث شده است که برخی محققان هوش مصنوعی کلید حل مسأله چارچوب را «عواطف» بدانند.

۱. عواطف

تعریفی کلاسیک از عواطف^۱ توسط استرانگمن^۲ (1987) داده شده است. وی معتقد است که عواطف حالت پیچیده اندامواره است که با تغییرات در سیستم عصبی خودکار به همراه تجلی روانی متمایز، تمایل به کنش خاص و تجربه احساسی^۳ سوپراکتیو از یک ظرفیت معین، مشخص می-شود (Pham, 2007: 156). به طور کلی عواطف پاسخی هستند به یک وضعیت امور یا موضوعی که با ارزش‌های ما سروکار دارند؛ اموری مانند سلامتی و رفاه خود و دیگران (به خصوص عزیزان)، کرامت، دارایی، موقعیت اجتماعی، دستاوردها، ضررها، موفقیت‌ها، موافقت‌ها و مخالفت‌ها، برنامه‌ها، تهدیدها، فرصت‌ها و ... همگی عواطف ما را برمی‌انگیزانند (Epley, 2016: 12). بنابراین عواطف پاسخ‌های ما به عنوان یک اندامواره پویا، به محیط و اموری است که آنها را دارای بار ارزشی و مهم می‌دانیم (Goldie, 2007: 931). حتی تخیل نیز باعث برانگیختن عواطف ما می‌شود.

محققان هوش مصنوعی هنوز با آن کلنجار می‌روند. یافتن زمینه‌هایی که نشان دهد پاسخ‌های احتمالی این مسأله در کجا می-تواند باشد، موجب رشد هرچه بیشتر حوزه هوش مصنوعی می‌شود و شاید در نهایت منجر به انقلاب‌های بعدی در زمینه هوش مصنوعی شود.

ویژگی برجسته‌سازی عواطف که دسوسا ذکر می‌کند یکی از اولین و مهم‌ترین تلاش‌ها برای نشان دادن ظرفیت عواطف برای حل مسأله چارچوب بود که همچنان نیز مورد توجه است. در این مقاله، به بررسی نظر دسوسا درباره ظرفیت عواطف در حل مسأله چارچوب پرداخته می‌شود و با دو نقدی که معرفی خواهیم شد، نشان داده می‌شود که راه حل دسوسا با ضعف‌هایی روبه‌رو است. در این مقاله در ابتدا ویژگی‌های کلی عواطف توضیح داده خواهند شد و سپس چگونگی ویژگی برجسته‌سازی عواطف برای حل مسأله چارچوب بررسی می‌شود و در انتها، نقدهایی به این راه حل ارائه خواهد شد.

3 feeling

1 Emotion

2 Strongman

می‌شنوید، چشمان شما گشاد می‌شود؛ ماهیچه‌های شما یخ می‌زند و قلب شما شروع به تپیدن می‌کند و همچنین تغییرات دیگر (Ibid).

مؤلفهٔ تمایل به کنش، عواطف ما را برای انجام کار یا عملی ترغیب می‌کنند؛ مثلاً اگر از سگ می‌ترسیم، از آن فرار می‌کنیم و یا «در وحشت» از آن پنهان می‌شویم. یک تبیین از عواطف باید ارتباط آنها را با عمل توضیح دهد. همچنین باید توضیح داد که آیا عواطف مستقیماً باعث انجام کنشی می‌شوند یا اینکه آیا آنها فقط از طریق نوع دیگری از حالت روانی و به صورت غیرمستقیم انگیزه‌ای برای عملی فراهم می‌کنند. به طور کلی، ما به گزارشی از عواطف نیاز داریم که قدرت محرک آن را توضیح دهد (Goldie, 2007: 932).

مؤلفهٔ شناختی از مؤلفهٔ توجه مرتبط با عاطفه و تفکر همسو با آن تشکیل شده است. اشیای مرتبط با عواطف ممکن است توجه ما را بدون تلاش مستمر به گونه‌ای جلب کنند که اشیای دیگر این کار را نمی‌کنند. عواطف بر تمرکز و توجه ما تأثیر می‌گذارند؛ عواطف مثبت تمایل دارند که در پردازش بصری محیط به کیفیت «تصویر بزرگ» یا دید از بالا

کلی اپلی (16-13: 2016) مهم‌ترین مؤلفه‌ها یا اجزای تشکیل‌دهنده حالات عاطفی را شامل مؤلفهٔ ارزیابانهٔ آنها، مؤلفهٔ تغییرات بدنی، مؤلفهٔ تمایل به کنش، مؤلفهٔ شناختی و مؤلفهٔ احساسی می‌داند.

مؤلفهٔ ارزیابانهٔ عواطف، از شناخت یا ادراکی تشکیل شده که مشخص می‌کند، یک موقعیت به لحاظ عاطفی مربوط است یا خیر؛ اگر مربوط است، چگونه؟ برای مثال ممکن است در نیمه‌شب در خانهٔ خود صدای پا بشنوید؛ شما ترس را تجربه می‌کنید و تشخیص می‌دهید (احتمالاً به صورت ضمنی) که این موقعیت، تهدیدکنندهٔ ارزش رفاه یا سلامتی شماست. بنابراین شما تمایل دارید این موقعیت را به صورت منفی ارزیابی کند (Ibid: 13).

مؤلفهٔ تغییرات بدنی، نشان‌دهندهٔ تغییراتی است که در سیستم عصبی خودکار (که بر قلب، ریه‌ها، معده و سایر احشاء تأثیر می‌گذارد)، سیستم حرکتی (که بر وضعیت بدن و حالت چهره تأثیر می‌گذارد) و سیستم غدد درون‌ریز (تنظیم هورمون‌ها و مواد شیمیایی که بر بدن تأثیر می‌گذارند) رخ می‌دهد. برای نمونه در مثال بالا همان‌طور که در رختخواب دراز کشیده‌اید و صدای پا

برای نمونه، ممکن است هنگام شنیدن صدای پای مزاحم احساس کنید که می‌لرزید و دچار تغییرات بدنی دیگری می‌شوید. احساسات شما ممکن است متشکل از تجربه شما از سوگیری‌های توجه و مؤلفه‌های حافظه‌ای، فکر و تخیل باشد که در ترس بروز می‌یابد (Ibid: 16).

اگنس مورس^۱ (2009: 626) نیز مؤلفه‌های مفهوم عاطفه را شامل پنج مؤلفه می‌داند: مؤلفه شناختی، مؤلفه احساسی (که ارجاع به تجربه عاطفی سوژه دارد)، مؤلفه محرکی / تحریک کننده (برای کنشی)، مؤلفه سوماتیک (تغییرات بدنی)، مؤلفه راه نداد که شامل اظهارات رفتاری است (مثل جنگ و گریز یا حالت چهره و لحن). نکته جدیدی که مورس مطرح می‌کند این است که هر یک از این مؤلفه‌ها کارکردی دارند؛ برای مثال کارکرد متناسب با مؤلفه شناختی، وجه ارزیابانه عواطف است؛ کارکرد مؤلفه متناسب با تجربه احساسی، وجه نظارت و تنظیم‌گری عواطف است؛ کارکرد متناسب با مؤلفه سوماتیک و تحریکی، وجه آمادگی و حمایت از کنش است و در نهایت مؤلفه راه-انداز، کارکرد عمل یا کنش را دارد. نظریه

توجه کنیم و عواطف منفی، برعکس بر اجزا و جزئیات تمرکز بیشتری دارند. مثلاً در هنگام ترس، شما بر عناصر خاصی از تهدید و پتانسیل مقابله در محیط خود تمرکز می-کنید. در سناریوی ترس از مزاحم در خانه، احتمالاً تمرکز بیش از حد بر صداهای مشکوکی دارید که باعث آغاز ترس شما بوده و دشوار خواهد بود که عمداً توجه خود را به سایر موارد غیر مرتبط با تهدید معطوف کنید؛ مانند کتابی که در اولین شنیدن صدای پا در حال خواندن آن بودید. در عوض ممکن است مجبور شوید به مسیرهای فرار و اشیایی که می‌توانند به عنوان سلاح عمل کنند و همچنین صداهای ناآشنا رجوع کنید. علاوه بر این، عواطف معمولاً با الگوهای فکری مشخصی همراه هستند. ترس باعث بروز خاطرات، تصورات و باورهای مربوط به فرار و دفاع می‌شود. ممکن است نقشه‌های از پیش طراحی شده خود برای فرار را به یاد بیاورید و درباره مناسب بودن آنها با وضعیت فعلی خود به قضاوت بپردازید (Epley, 2016: 15).

مؤلفه احساس یک عاطفه، شامل تجربه حس شده سوژه از یک یا چند مؤلفه است.

مرتبط با آن وضعیت هستند؛ آن‌هم بدون آنکه زمانی برای نادیده‌گیری مؤلفه‌های غیرمرتبط هدر برود (Scarantino & de Sousa, 2018: 10.2\$). دسوسا در دوره جدید، مهم‌ترین فردی است که بر ظرفیت عواطف برای حل مسأله چارچوب تأکید کرده است. آنچه پیش از این «برجسته‌سازی اطلاعات» نامیده شد، مهم‌ترین ویژگی عواطف در کمک به حل مسأله چارچوب از نظر وی است.

دسوسا در مقاله «عقلانیت عواطف»^۱ (1979) نقش و اهمیت عواطف برای عقلانیت را ذکر می‌کند و از این طریق گریزی کوتاه به مسأله چارچوب نیز می‌زند. او می‌نویسد که در نظر دارد دو مجموعه ملاحظات درباره عواطف را جلو ببرد. اولین مجموعه ملاحظه این است که از نقطه‌نظر زیستی، عواطف پذیرفتنی هستند (de Sousa, 1979: 47). این نکته دسوسا شاید بدیهی تلقی شود، ولی منظور او پیچیده‌تر از آنی است که به نظر می‌آید. او توضیح می‌دهد که برای «عقلانی‌بودن» باید تمایلی کلی داشته باشیم به آن چیزی که

دسوسا با توجه به اهمیت ویژگی‌هایی مانند مؤلفه‌های ارزیابی، شناختی و احساسی عواطف است که می‌تواند نقش عواطف را در برجسته‌سازی الگوها توضیح دهد.

۲. ویژگی برجسته‌سازی عواطف و مسأله چارچوب

دسوسا می‌نویسد آنچه فلاسفه آن را مسأله چارچوب می‌نامند، عبارت است از اینکه: در موقعیتی ما انسان‌ها برخی اطلاعات غیرمرتبط را از انبار وسیعی از اطلاعاتی که داریم بازیابی نمی‌کنیم؛ اما ما چگونه این را می‌دانیم چه زمانی این کار را نکنیم به غیر از اینکه قبلاً این اطلاعات را بازیابی کرده باشیم؟ پاسخ دسوسا این است که عواطف با برجسته‌سازی ویژگی‌های ادراک و دلایل، ما را از این مخمصه نجات می‌دهند. در واقع عواطف، با محدودسازی موقت اطلاعات ادراکی ما، گزینه‌های عملی و شناختی پیش‌رویمان را محدود می‌کنند (de Sousa, 1987: 172).

برای مثال، هنگام ترسیدن از یک خرس، توجه به‌طور انحصاری بر ویژگی‌هایی از موقعیت متمرکز می‌شود که تنها

صدق را افزایش می‌دهد. او نام این امر را «موفقیت»^۱ می‌گذارد و این یعنی عقلانیتی موفق است که در جهت افزایش صدق باشد. دسوسا در مسألهٔ عواطف، موفقیت را با اصطلاح «مناسب بودن»^۲ تعریف می‌کند. از این منظر، عاطفه‌ای مناسب است که اگر و تنها اگر موضوع یا موقعیت برانگیزاننده‌ای، تضمین‌کنندهٔ آن عاطفه باشد. به عبارت دیگر، موضوعی که موجب برانگیختن عاطفه‌اش شده است، متضمن آن عاطفه باشد. دسوسا بلافاصله اعتراضی را طرح می‌کند که آیا جز قلب فرد، چیز دیگری می‌تواند تضمین‌کنندهٔ عاطفهٔ برانگیخته‌شده باشد (Ibid: 46). منظور وی از این نقد این است که گویا هیچ نقطه‌نظر عینی و یا نگاه سوم-شخصی وجود ندارد که بتوان از آن منظر دربارهٔ مناسب بودن عاطفه‌ای سخن گفت. هر عاطفه‌ای که داریم، اگر از منظر اول شخص (قلب فرد) نگاه شود، آنگاه همیشه مناسب است.

برای پاسخ به این نقد، دسوسا این وضعیت را با ادراک رنگ مقایسه می‌کند. ما آدمیان رنگ‌های مختلفی می‌بینیم و هنگامی که مثلاً رنگ قرمز را می‌بینیم، می‌توانیم از

کیفیت قرمزبودن در تجربهٔ آگاهانه خود سخن بگوییم. در فلسفه به این کیفیت «کیفیات ثانویه» گفته می‌شود. حال این کیفیات ثانویه مثل قرمزی، هرچند در جهان طبیعی وجود ندارد و متعلق به سوژه است، ولی اینگونه نیست که هیچ منظر عینی نیز نداشته باشد. به عبارت دیگر، هر فرد عادی، در شرایط عادی می‌تواند هنگام برخورد با رنگ قرمز چنین کیفیتی را داشته باشد. بنابراین می‌توان از یک نقطه‌نظر عینی دربارهٔ کیفیات ثانویه نیز صحبت کرد (Ibid: 46-47).

از نظر دسوسا (Ibid: 47) هرچند توانایی انسان برای تمایزگذاری بین رنگ‌ها از نقطه‌نظر علمی و فیزیکی اهمیتی ندارد ولی از نقطه‌نظر زیستی این ظرفیت انسانی دارای اهمیت است. حال شبیه به همین نکته را وی دربارهٔ عواطف می‌گوید؛ یعنی وقتی می‌گوید از نقطه‌نظر زیستی، عواطف پذیرفتنی هستند، به این معناست که عواطف از منظر زیستی مناسب هستند؛ همین ظرفیت زیستی است که تضمین‌کنندهٔ وجه عینی بودن مناسب بودن عواطف نیز است.

دومین ملاحظهٔ دسوسا، علاوه بر

2 appropriateness

1 Success

موقعیت خوب پیش نرفت، چیز زیادی هم از دست نمی‌دهید. هیچ‌کدام از اصول منطقی مشخص نمی‌کنند که کدام راهبرد باید انتخاب شود. کارکرد پیشنهادی عواطف از نظر دسوسا، پُر کردن جای خالی‌ای است که عقلانیت و منطق به‌تنهایی نمی‌تواند آن را پر کند. به عبارت بهتر، کارکرد عواطف این است که شما بتوانید میان اصول عقلانی و چگونگی اجرای آنها در موقعیت واقعی ارتباط برقرار کنید. عواطف، جای خالی بین باورها و عملی را که باید در موقعیتی انجام شود، پر می‌کنند.

حال پرسش این است که عواطف چگونه این جای خالی را پر می‌کنند؟ دسوسا پاسخ می‌دهد آنها با برجسته‌سازی الگوهای مشخصی این کار را انجام می‌دهند. حال این فرضیه برای دسوسا گره‌گشای مسألهٔ چارچوب است. مسألهٔ چارچوب این است که چگونه از میان شمار وسیعی از اطلاعاتی که داریم، آن اطلاعاتی را محدود کنیم که به واکنش مناسب در یک موقعیت منجر شود. به عبارت دیگر، چگونه از میان اطلاعات موجود، اطلاعات مرتبط را برجسته سازیم. دسوسا (1987: 191) می‌نویسد هیچ نوع منطقی نمی‌تواند آن

مناسب‌بودن عواطف، دربارهٔ خاستگاه و تکامل ظرفیت ما برای عواطف مختلف و متمایز است. از نظر وی این ملاحظه در نهایت به این نکته ختم می‌شود که عواطف، شرطی کافی برای عقلانیت هستند (Ibid). وی برای توضیح نکته‌اش می‌پرسد که اگر عواطف نبودند چه می‌شد؟

او در پاسخ به این پرسش می‌نویسد (Ibid: 49) در سطح معرفتی، منطق جایگاه بی‌بدیلی دارد. منطق تجویز می‌کند که از باورهای نادرست دوری بجوییم و در پی باورهای درست باشیم. منطق پیشنهاد می‌کند که به مجموعهٔ نامنسجمی از باورها اعتقاد نداشته باشیم و به عواقب و پیامدهای باورهایمان، اعتقاد داشته باشیم. با این حال این اصول، خودشان مشخص نمی‌کنند که چگونه در عمل باید به کار برده شوند؛ بنابراین ما نیازمند سیاست‌های معقول برای کاربرد این اصول هستیم. دسوسا با مثال راهبرد حداکثری و حداقلی، منظور خودش را چنین بیان می‌کند: در یک موقعیت، می‌توان با عملی پاداش زیادی به‌دست آورد و متقابلاً ممکن است چیزهای زیادی نیز از دست برود؛ اما با عمل دیگر، شما چیز زیادی را به‌دست نمی‌آورید، ولی در مقابل اگر

چیزی را که باید به آن توجه کنیم، برجسته-سازی کند و مشخص کند که درباره چه چیزی باید پرس و جو کنیم. اینجاست که ویژگی زیستی عواطف در برجسته‌سازی الگوهای مشخص به کار می‌آید. در واقع به لحاظ زیستی، عاطفه‌ای در موقعیتی (به خاطر همین خاصیت برجسته‌سازی) یک شرط عقلانیت است.

پرسش دیگر این است که عواطف چگونه این برجسته‌سازی را انجام می‌دهند. ماجد (Majeed, 2019: 6) معتقد است عواطف از طریق دو ویژگی‌ای که دارند، یعنی بُعد هیجانی یا احساسی و ارزیابی، این کار را انجام می‌دهند. بعد احساسی موجب می‌شود ما با داشتن عاطفه‌ای احساس خوشایند یا عدم لذت داشته باشیم. این احساسات از طریق بُعد ارزیابانه‌ای که دارند، موضوع مورد عاطفه واجد صفت بد یا خوب می‌شود. این دو مؤلفه عواطف می‌تواند در نهایت باعث برجسته‌شدن برخی موارد و اطلاعات از دیگر اطلاعات شود. به طور خلاصه، عواطف موجب می‌شوند که احساس خوب یا بد داشته باشیم و با این احساس، برخی اطلاعات مثبت و یا منفی ارزیابی می‌شوند و از این طریق برجسته می‌

شوند.

راه حل دسوسا برای حل مسأله چارچوب بر پایه ویژگی‌های عاطفی انسان-هاست. نکته اصلی مسأله چارچوب این است که فرد در موقعیتی باید پاسخی سریع به این پرسش بدهد که در آن موقعیت «چه باید بکند؟» حتی فراتر از موقعیت‌هایی که با عمل درگیر هستند و در حوزه عقل عملی می-گنجد؛ در حوزه عقل نظری حتی این پرسش که «چه چیزی را باید باور کنم» نیز از وجهی مسأله چارچوب است. موضوع این است که با توجه به موقعیت و شواهد در دسترس، فرد از چه اطلاعات مربوطی در ذخیره اطلاعاتی و دانشی خود برای مشخص کردن پاسخش استفاده می‌کند و چه اطلاعات یا مجموعه اطلاعاتی را نادیده می‌گیرد (Ransom, 2016: 4). اینجاست که ویژگی ارزیابی که به عواطف نسبت داده می‌شود، اهمیت می-یابد. این ویژگی ارزیابی باعث برجسته‌سازی بخشی از اطلاعات می‌شود که مربوط به پرسش اصلی هستند.

هنگامی که در حال سنجش این امر هستیم که آیا اطلاعاتی که برای پاسخ به پرسش عملی یا نظری‌ای که داریم باهم مرتبط هستند یا نه؟ ابتدا باید همه اطلاعات

برجسته‌سازی و کنترل این برجسته‌سازی ما را از این مخمسه نجات می‌دهند.

برجسته‌سازی اطلاعات با توجه به ویژگی‌هایی که برای عواطف در نظر گرفته می‌شود، توضیح داده می‌شود و مهم‌ترین این ویژگی، بُعد ارزیابی عواطف است. در واقع دسوسا با کمک آنچه که نظریهٔ ارزیابی^۱ عواطف دربارهٔ اهمیت این ویژگی عواطف نشان می‌دهد، می‌تواند از خاصیت برجسته‌سازی اطلاعات توسط عواطف سخن بگوید. مدافعان این نظریه معتقدند که متناسب با اهمیتی که محرکی برای شخص دارد، تغییرات بدنی، عملی و شناختی در فرد فعال می‌شود و متناسب با هدف، حسی برانگیخته می‌شود. به‌طور خلاصه همانطور که ماجد (Majeed, 2019: 5-6) می‌گوید

بازیابی شوند تا بتوان اطلاعات مرتبط را مشخص کرد. حال، مسألهٔ چارچوب در مورد این نیست که چگونه یک نتیجه‌گیری را توجیه کنیم، بلکه این است که چگونه می‌توان فهمید که قبل از نتیجه‌گیری یا پاسخی دهی، آیا آن نتیجه یا پاسخ مرتبط است یا نه؛ برای این کار باید بخش بزرگی از حوزهٔ عظیم استنتاج‌های ممکن را نادیده گرفت؛ اما چنین کاری نوعی تناقض را در خود دارد؛ چراکه به نظر می‌رسد که باید همه چیز را بررسی کرد تا دانست حق نادیده گرفتن چه چیزی را داریم (de Sousa, 149: 2007). همانطور که گفته شد، دسوسا (de Sousa, 1987: 172)، این حالت را مخمسه‌ای می‌داند که ما را فلج خواهد کرد و تنها عواطف هستند که با

متغیرهای ارزیابی بستگی دارد. به‌طور کلی دو متغیر عمده وجود دارد:

۱) ارتباط با هدف: محرک در مورد وضعیت اهداف فرد چیزی را نشان می‌دهد؛ یعنی هرچه هدف برای فرد مهم‌تر باشد، در پاسخ به تغییرات قابل توجه (موقعیتی) در وضعیت این هدف پتانسیل ایجاد عواطف شدیدتر بیشتر است.

۲) همخوانی با هدف: محرک‌هایی که با هدف همخوانی دارند، عواطف مثبت را برمی‌انگیزانند. محرک‌هایی که با هدف ناسازگار هستند، عواطف منفی را برمی‌انگیزانند (Epley: 2016: 22-23).

۱ مدافعان نظریهٔ ارزیابی معتقدند که یک حالت عاطفی مقطعی با ارزیابی آغاز می‌شوند. منظور از ارزیابی، اهمیتی است که یک محرک برای شخص دارد. این ارزیابی شناختی است، هرچند لازم نیست آگاهانه باشد. هنگام ارزیابی از موقعیتی، تمایلات عملی، تغییرات در سبک شناختی و تغییرات در بدن آغاز می‌شود. همهٔ این مؤلفه‌ها در تجربهٔ عاطفی فرد ترکیب می‌شوند و جزء احساس را تولید می‌کنند. اینکه عاطفه‌ای چه زمانی برانگیخته می‌شود، ماهیت این عاطفه چیست و شدت آن چقدر است به

عواطف، احساس خوب و یا بد را برانگیخته می‌کنند و از منظر موضوع مورد توجه، خوب یا بد، مثبت یا منفی ارزیابی می‌شود. این ارزیابی مثبت و منفی نشان می‌دهد که چرا قطعه‌ای از اطلاعات به جای دیگری انتخاب می‌شود.

به نظر نگارنده پژوهش، پرسش مذکور، پرسشی بسیار حیاتی است که رد پای آن را می‌توان در حوزه‌های دیگر، همانند مبحث «خلاصیت کاربرد زبان» که توسط چامسکی طرح شده است، پیگیری کرد. مسأله‌ای که

چامسکی به عنوان یک راز در مباحث زبان-شناسی طرح می‌کند، می‌تواند در پیوند با این تفسیر از مسأله چارچوب مشاهده شود؛ اگر عواطف واقعاً راه‌حلی برای مسأله چارچوب باشند، می‌توانند همچون راه‌حلی برای آن مسأله زبان‌شناسی نیز در نظر گرفته شوند.^۱

به‌هرحال، دسوسا با جای دادن ویژگی برجسته‌سازی در قلب عواطف، سعی می‌کند که مسأله چارچوب را حل کند. حال پرسش این است که ویژگی برجسته‌سازی چگونه می‌تواند در حل مسأله چارچوب کمک

۱ چامسکی معتقد است که یک پژوهش جامع درباره دانش زبانی انسان باید به چهار پرسش زیر پاسخ بدهد:
۱- دانش زبانی چیست؟ و چه چیزی در ذهن/مغز گوینده یک زبان طبیعی مثل انگلیسی، اسپانیایی، ژاپنی و یا فارسی وجود دارد که می‌تواند سخن بگوید؟ ۲- چگونه این دانش زبانی به وسیله ذهن/مغز فراگرفته می‌شود؟ ۳- چگونه این دانش زبانی در سخن و یا نوشتار به کار گرفته می‌شود؟ ۴- سازوکارهای فیزیکی این دانش زبانی و کاربردش چیستند؟ (Chomsky, 1988: 3)

سؤال سوم، از وجه خلاق کاربرد زبان می‌پرسد و از آنجا که اولین بار دکارت به روشنی این مسأله را مطرح کرده است، چامسکی این مسأله را «مسأله دکارت» می‌نامد. مسأله اول «مسأله هومبولت» و مسأله دوم «مسأله افلاطون» نامیده می‌شود. درباره پرسش چهارم، او معتقد است تا این زمان هنوز پژوهش جدی در این زمینه انجام نشده و این وظیفه پژوهشگران آینده است که با توجه به پاسخی که به سه پرسش قبل داده می‌شود به این پرسش پاسخ بدهند (Ibid: 6 & 136).

مسأله هومبولت وجه خلاق زبان را موردنظر دارد و زبان را به عنوان نظامی که کاربردی نامتناهی از ابزاری متناهی را ممکن می‌سازد، مورد بررسی قرار می‌دهد. مسأله افلاطون جایگاه این نظام را در ذهن و به عنوان ویژگی ذاتی هر فرد بررسی می‌کند؛ در مقابل، مسأله دکارت از چگونگی کاربرد زبان می‌پرسد. بدین معنا که با فرض قبول فطری-بودن زبان و همچنین ویژگی خلاق بودن زبان، باز این پرسش باقی است که چرا و چگونه کاربر زبان در یک موقعیت خاص یک جمله مشخص و نه دیگر جملات شبیه آن را به کار می‌برد. بنابراین نکته اصلی چامسکی در وجه خلاق کاربرد زبان این است که ما می‌توانیم جمله و عمل دیگری را به جای عمل و جمله‌ای که تولید می‌کنیم، انتخاب کنیم (Chomsky, 1996: 18). اینکه چرا یک جمله خاص را انتخاب می‌کنیم، مسأله دکارت است و فعلاً چیزی نمی‌توانیم درباره آن بگوییم (Ibid: 26) و شاید هم هرگز نفهمیم که هوش عادی انسان چگونه زبان را همچون ابزاری برای بیان بی‌قید و شرط اندیشه و احساس به کار می‌گیرد (چامسکی، ۱۳۸۷: ۱۴۴).

خصوصاً برای بررسی نقش عواطف در کارآمدی انسان‌ها برای حل مسأله چارچوب، تفکیک مهمی در ادبیات موضوع این مسأله وجود دارد و آن تفکیک، مسأله چارچوب بینابافتی (inter-context) و درون‌بافتی (intra-context) است. ویلر (2008) این تفکیک برای مسأله چارچوب را صورت‌بندی کرده است.

به عقیده ویلر مسأله چارچوب درون-بافتی در این باب است که چگونه یک سیستم کاملاً مکانیکی می‌تواند به یک عملکرد مناسب، انعطاف‌پذیر و سیال در یک زمینه یا بافت دست یابد؛ اما مسأله چارچوب بینابافتی در این باره است که چگونه یک سیستم مکانیکی می‌تواند به کنش مناسب سیال و انعطاف‌پذیر در جهانی دست یابد که باید با زمینه‌ها و بافت‌های جدید و پایان‌باز که تعداد آنها نیز بالقوه نامشخص است، دست‌وپنجه نرم کند (Wheeler, 2008: 4-322).

مسأله چارچوب درون‌بافتی این است که با توجه به یک زمینه خاص، چگونه می‌توان تعیین کرد که یک فرد چه اطلاعاتی باید در این موضوع داشته باشد؛ یعنی چه دانش ذخیره‌شده‌ای برای تعیین اینکه چه

کند؟ به نظر می‌رسد با توسل به آنچه که نظریاتی مثل نظریه ارزیابی عواطف می‌گویند، می‌توان نکاتی را ملاحظه کرد. به طور خلاصه می‌توان گفت، پیشنهاد دسوسا، یک راه بدیع را برای حل مسأله چارچوب باز کرده است، ولی کلیات و جزئیات پیشنهاد دسوسا مبهم است و همانطور که ماجد می‌گوید، اینکه چگونه برجسته‌سازی، ویژگی-های ادراک و عقلانیت را متعین می‌کند تا قطعه‌ای از اطلاعات انتخاب شود، همچنان مبهم می‌ماند (Majeed, 2019: 6).

۳. نقدهایی بر ظرفیت عواطف برای حل مسأله چارچوب

۳-۱. نقد از طریق تفکیک مسأله چارچوب بینابافتی و میان‌بافتی

رویکرد ظرفیت‌مندی عواطف برای حل مسأله چارچوب، مخالفانی نیز دارد. این مخالفان معتقدند که عواطف نمی‌توانند در حل برخی خوانش‌های مسأله چارچوب به ما یاری برسانند. برای مثال رنسام (Ransom, 2016) این نکته را طرح می‌کند که عواطف نمی‌توانند پاسخی برای مسأله چارچوب باشند.

برای صورت‌بندی مسأله چارچوب، به-

از طریق صورت‌بندی قوانین در فرایندهای پیچیده جست‌وجو به پاسخ‌هایی دست می‌یابد که برای موقعیت‌های مختلف به اندازه کافی خوب است. منظور این است که انسان‌ها از طریق فرایندهای اکتشافی یا هیوریستیک^۱ می‌توانند به سرعت در موقعیت اطلاعات مرتبط با زمینه و بافتی را تخمین بزنند. شاید این فرایند اکتشافی بهترین جواب نباشد ولی در عوض جواب‌های به اندازه کافی خوب، به دست می‌دهد که می‌توان گفت انسان‌ها را از شرّ مسئله چارچوب خلاص می‌کند. رنسام می‌نویسد گرچه درباره نحوه دقیق کار فرایند اکتشافی، اختلاف نظرهایی است اما به صورت کلی توافقی درباره سودمند بودن این رویکرد برای

کاری باید انجام شود، مرتبط است؟ بنابراین، مسئله چارچوب درون‌بافتی را می‌توان به دو مسئله تقسیم کرد: ۱) از بسیاری از اعمال ممکن که مرتبط هستند، کدام یک شایسته بررسی هستند؟ ۲) از بسیاری از پیامدهای احتمالی این اقدامات، کدام یک مرتبط هستند؟ در اینجا تهدید غیرقابل حل بودن این مسئله به صورت محاسباتی با توجه به تعداد زیادی از اقدامات احتمالی و پیامدهای موجود برای بررسی وجود دارد (Ransom, 2016: 2).

رنسام (Ibid: 2-3) می‌نویسد بسیاری از محققان معتقدند که پاسخ این مسئله که چگونه انسان‌ها قادر به حل مسئله چارچوب در این معنا هستند، بسیار ساده است. انسان‌ها

فرایند اکتشافی و خودکار است و حالت دوم فرایند متأملانه و آگاهانه است. از نظر وی، عواطف، فرایندهایی خودکار هستند که باعث می‌شوند واکنش‌های متناسب و سازگاری در برابر محرک‌های بیرونی داشته باشیم. تنظیمات خودکار عاطفی ما، با توجه به چیزهایی که در طول دوره تکاملی آموخته‌ایم، متناسب با محرک‌های محیطی، رفتارهای سازگاری را به وجود می‌آورند. تجربه ای که انسان در طول دوره تکاملی و زیستی کسب کرده است این امکان را به او می‌دهد که در برابر الگوهای مشابه در کوتاه‌ترین زمان، بهترین تصمیم را بگیرد (خوارزمی، ۱۴۰۰: ۶۳-۶۴).

۱ معمولاً فرایند اکتشافی و خودکار در مقابل فرایند آگاهانه و متأملانه در نظر گرفته می‌شود. گرین (Greene, 2014: 695-726; 2013: 135) این رابطه را با مثال دوربین عکاسی توضیح می‌دهد. وی می‌گوید دوربین عکاسی دیجیتالی را در نظر بگیرید، دو نوع فرایند را می‌توان در این دوربین نشان داد؛ یکی اینکه این دوربین تنظیمات خودکاری دارد که برای انواع خاصی از موقعیت‌های عکاسی مانند عکس، کنش و منظره از پیش تنظیم شده است. در بیشتر مواقع، این دوربین عکاسی روی تنظیمات خودکار عمل می‌کند؛ اما در برخی مواقع، می‌توان دوربین را در حالت دستی قرار داد و تنظیمات دوربین را به نحو دستی تنظیم کرد. حالت اول

حل مسأله چارچوب در این شکل وجود دارد. هرچند وی معتقد است که یک مسأله اساسی و دشوارتر باقی می‌ماند و آن این است که چگونه می‌توان دانست که در وهله اول با کدام مشکل روبه‌رو هستیم؟ این مسأله تا حدودی مشابه مشکلاتی است که دانشجوی ریاضی با آن مواجه است که بسیاری از قواعد را حفظ کرده است؛ اما باید نه تنها تشخیص دهد که چه زمانی یک موقعیت واقعی در زندگی نیاز به راه‌حلی ریاضی‌وار دارد، بلکه همچنین باید تشخیص دهد که کدام یک از این قواعد را باید به کار گیرد.

رنسام معتقد است که رویکرد اکتشافی نه تنها نمی‌تواند درباره اینکه چه زمانی باید دانش ذخیره‌شده مربوط به یک موقعیت را به کار بگیریم حرفی بزنید، بلکه این رویکرد نمی‌تواند بگوید چگونه این دانش را به کار بگیریم. رویکرد اکتشافی تنها زمانی موفق است که بدانیم کدام دانش ذخیره‌شده مرتبط است و آنگاه رویکرد اکتشافی می‌تواند به صورت مناسبی پاسخ سریع و به‌نحو کافی خوبی از این دانش ذخیره‌شده فراهم کند؛ ولی مسأله اساسی این است که در وهله اول چگونه در ابتدا مشخص کند که کدام مسأله به دانش ذخیره‌شده خاصی مرتبط است.

رنسام (Ibid: 3) می‌گوید مشکل چارچوب بینابافتی دقیقاً این است که چگونه می‌توان تعیین کرد که فردی در چه زمینه و بافتی قرار دارد. مسأله این است که چه ویژگی‌هایی از محیط در میان همه احتمالات ممکن را فرد باید در مرتبط با موقعیتی خاص بداند. نکته‌ای که این مسأله را بسیار دشوار می‌سازد این است که اولاً چنین ارتباطی تا حد زیادی به زمینه حساس است و ثانیاً ما با زمینه‌های پیوسته در حال تغییر مواجهیم. برای مثال، اینکه آیا این واقعیت که شیر در یخچال وجود ندارد به یک عامل مربوط است یا خیر، بستگی به زمینه دارد: آیا او در سوپرمارکت است؟ آیا او پول دارد؟ آیا او در حال رفتن به تعطیلات است؟ حتی با فرض اینکه او در سوپرمارکت باشد، اگر زمانی که او آنجاست زلزله‌ای رخ داده؟ یا ممکن است متوجه شود که برای ملاقات شام با دوستش دیر کرده است؟ این واقعیت که شیری در یخچال وجود ندارد، دیگر به موقعیت مربوط نمی‌شود. تعداد زیاد زمینه‌های بالقوه، امید به تعیین مجموعه‌ای از قوانین در همه حوزه‌ها به جز حوزه‌های بسیار محدود را از بین می‌برد. دریفوس (1992) چنین مشکلی را در قالب «تسلسل زمینه‌ها» توصیف می‌کند: هر زمینه و

حالی که نه خود سوپ و نه ریش به تنهایی منزجرکننده نیستند. نکتهٔ رنسام این است که ویژگی ارزیابی عواطف زمانی متعین می‌شود که ما در زمینه‌ای خاصی باشیم، نه قبل از آن (Ransom, 2016: 10-11).

دربارهٔ ظرفیت عواطف برای حل مسألهٔ چارچوب درون‌بافتی نیز نظر رنسام منفی است. از نظر وی هرچند عواطف در این زمینه کمک‌کننده هستند ولی اینکه عواطف به-تنهایی بتوانند مسألهٔ چارچوب درون‌بافتی را حل کنند، ناکافی هستند. وی ۵ دلیل برای ادعای خود می‌آورد. از جمله اینکه لزوماً احساس بد یا خوب که از ویژگی‌های عواطف است، باعث نمی‌شود اگر احساس بد بودن داریم، ما از کاری اجتناب کنیم یا اگر احساس خوبی داریم دست به انجام کاری بزنیم (Ransom, 2016: 14-15).

گویا مهم‌ترین و قوی‌ترین دلیل رنسام در مورد مسألهٔ چارچوب درون‌بافتی چنین است: او معتقد است انتخاب‌هایی که در موقعیتی انجام می‌شود، تنها به وسیلهٔ عواطف انجام نمی‌شوند، بلکه دانش پیش‌زمینه‌ای، عادات، منابعی که فرد دارد و ... در این امر دخیل هستند. بنابراین اگر قرار است مسألهٔ چارچوب درون‌بافتی پاسخی داشته باشد،

بافتی، خود در پس‌زمینهٔ بزرگ‌تری است که معنا پیدا می‌کند. هر پس‌زمینهٔ کوچک‌تر برای معناداشتنِ عناصر اصلی‌اش نیازمند چنگ زدن به یک پس‌زمینهٔ بزرگ‌تر است. برای مثال، دیدن دو نقطه در امتداد هم به مثابهٔ یک چشم، تنها در پس‌زمینهٔ بزرگ‌تری که از قبل بتوان صورت‌بودن را تشخیص داد، معنا دارد. حال اگر چنین چیزی را بپذیریم، یک طراح ماشین هوشمند با چیزی به نام تسلسل زمینه‌ها روبه‌رو خواهد بود که نمی‌داند کجا این تسلسل تمام خواهد شد (Gryz, 2013: 25-26).

رنسام فکر می‌کند که نظریات دسوسا نمی‌توانند مسألهٔ چارچوب بینابافتی را حل کنند. ایدهٔ وی برای ناتوانی عواطف در حل مسألهٔ چارچوب بینابافتی بسیار ساده است؛ برانگیخته‌شدن عواطف و ارزیابی عواطف خود وابسته به زمینه است، بنابراین این زمینه است که مشخص می‌کند که عواطف ما چه معنایی دارند، نه اینکه عواطف بتوانند مشخص کنند که فرد در چه زمینه یا بافتی قرار داد و چه اطلاعاتی مربوط به آن زمینه است. برای مثال او می‌گوید داروین (1872) مشاهده کرده است که ریش مردی که سوپ به آن آویزان است، منزجرکننده است، در

اعمال و تصمیم‌های خوبی (به نحو کافی) را در موقعیت‌های مختلف گرفت. این اعمال و تصمیم‌های ما به نظر می‌رسد شمار بسیار زیادی از عواقب و اطلاعات را از نظر گذرانده است. بررسی این حجم از اطلاعات یا عواقب، آن هم با سرعت بسیار زیادی، نمی‌تواند صرفاً با ابزارهای عقلانی انجام شود؛ یا به عبارت بهتر، توضیح قانع‌کننده که چگونه فرایندهای عقلانی و شناختی ما می‌توانند چنین کاری را انجام بدهند وجود ندارد.

در چند دهه اخیر، عواطف از دشمن عقل و خرد به دوست و مکمل آن تبدیل شده‌اند؛ از این‌رو برخی افراد مانند دسوسا و یا دیگرانی مثل داماسیو، سعی کردند نشان دهند که ناتوانی در توضیح چگونگی فائق-آمدن بر مسأله چارچوب به این بازمی‌گشت که تنها به ظرفیت و فرایندهای شناختی انسان‌ها تکیه زده بودیم، درحالی که کلید حل مسأله چارچوب در دست عواطف به-عنوان نیروی ناعقلانی است. این راه‌حلی امیدوارکننده است.

اما همچنان نیازمند توضیح این نکته هستیم که عواطف چگونه چنین کاری را انجام می‌دهند؟ نظریه‌هایی مثل داماسیو،

عواطف به‌تنهایی نمی‌توانند این پاسخ را برای ما فراهم کنند؛ برای نمونه، عادات فرد نیز در این امر دخیل هستند. منظور رنسام این است که وقتی در موقعیت خاص و در زمینه-ای خاص، انتخابی انجام می‌دهیم، انتخاب ما (که مسأله چارچوب را نیز پشت سر گذاشته است) تنها به وسیله عواطف هدایت نمی‌شود، بلکه مؤلفه‌های دیگری در کار هستند. برای مثال ممکن است آنطور که دسوسا یا تحقیقات دیگر نیز می‌گویند عواطف، برخی ویژگی‌ها و یا دلایل را برجسته کند ولی نمی‌تواند مشکل کمبود منابع برای انتخاب عملی را حل کند. از طرفی کمبود منابع یکی از دلایلی است که امری را بر امر دیگری در بافتی خاص ترجیح می‌دهیم. بنابراین نتیجه این است که عواطف به‌تنهایی نمی‌توانند مسأله چارچوب درون‌بافتی را حل کنند، هرچند این امر، می‌تواند یکی از مؤلفه‌ها باشد.

۳-۲. نقد از طریق بزرگنمایی نقش عواطف

نقد انتهایی رنسام، می‌تواند گسترده‌تر در نظر گرفته شود. مسأله چارچوب را می‌توان، مسأله‌ای در حوزه عقلانیت دانست؛ درواقع مسأله چارچوب می‌پرسد که چگونه می‌توان

حداقل با این دو پرسش مواجه هستند که چرا در موقعیتی چنین عاطفه‌ای را داریم؟ و پرسش دیگر در مواقعی که به نحو واضحی عاطفه یا احساسی فعال نشده است، یا حداقل به صورت سوپژکتیو آن را احساس نمی‌کنیم چگونه می‌توانیم بازهم از نقش عواطف برای حل مسأله چارچوب سخن بگوییم؟ اگر مسأله چارچوب را قابل تسری بر عقل نظری بدانیم، چنین شرطی یعنی عدم احساس سوپژکتیو عاطفه‌ای کاملاً محتمل است.

نظریه‌ای مانند نظریه دوسوسا، پاسخی برای هر دو پرسش مطرح شده ندارد؛ پرسش اول به نوعی همان نقد رنسام نیز است که آیا این عواطف هستند که موقعیتی را مشخص می‌کنند یا برعکس؟ به عبارت دیگر آیا ما، با بودن در یک موقعیت است که عاطفه‌مان فعال می‌شود، یا این عواطف هستند که موقعیت را می‌سازند؟ به نظر می‌رسد تا حد بسیار زیادی ما هنگامی که موقعیتی را تشخیص می‌دهیم و بعد از آنکه آن موقعیت معنادار شد، عواطف ما فعال می‌شود؛ سپس عواطف به ما کمک می‌کنند که بهترین تصمیم را بگیریم؛ بی‌آنکه بدانیم در چه شرایط و موقعیتی هستیم، عواطف ما نمی‌توانند موقعیت را بسازند.

مثال داروین که در بالا نقل شد، نشان‌دهنده این وضع است که از ترکیب امور موجود در یک موقعیت، ارزیابی احساسی خوب یا بدی به وجود می‌آیند و نه از کنار هم قرار گرفتن احساسمان بر هر کدام از این امور (به تنهایی)؛ به عبارت دیگر، ما نه از گربه منزجریم و نه از سوپ، اما از سوپ گربه (حداقل در فرهنگ خودمان) منزجریم. ترکیب این دو است که باعث احساس بد بودن این موقعیت شده است و نه هریک از آنها به تنهایی؛ پس با عواطف و ارزیابی احساسی که نسبت به امور داریم وارد موقعیت نمی‌شویم، بلکه این موقعیت است که باعث می‌شود ارزیابی احساسی ما خوب یا بد شود.

علاوه بر این درباره پرسش دوم، ویژگی احساسی عواطف که از بُعد سوپژکتیو آنها نشأت می‌گیرد، باعث می‌شود که ما موقعیتی را خوب یا بد ارزیابی کنیم. حال در موقعیت‌هایی که این بُعد ارزیابانه یا سوپژکتیو فعال نیست، مسأله چگونه می‌شود؟ رنسام می‌گوید، حتی این پرسش که «چه چیزی را باید باور کنم» نوعی از مسأله چارچوب است. در واقع موضوع این است که با توجه به موقعیت و شواهد در دسترس، فرد از چه

اطلاعاتی در ذخیره اطلاعاتی و دانشی خود برای مشخص کردن پاسخش استفاده کند. حال پرسش این است که در یک مسأله ریاضی یا مسأله انتزاعی و نظری، چگونه می‌توانیم راه‌حلی را حدس بزنیم یا حوزه جست‌وجویمان را محدود کنیم، بی‌آنکه به لحاظ سوپژکتیو عاطفه‌ای فعال شده باشد. فرض نداشتن عواطف در موقعیت‌های نظری، فرضی است که می‌توان آن را محتمل دانست و بنابراین فرض می‌کنیم، بدون داشتن عواطف حداقل به صورت آگاهانه و سوپژکتیو در این موقعیت‌ها هستیم. بنابراین بعد ارزیانه عواطف که بر ویژگی سوپژکتیو عواطف استوار است، یا حداقل مرتبط است، در موقعیت‌هایی برای فرد در دسترس نیست و با این حال ما می‌توانیم بینیم انسان‌ها با مسأله چارچوب کنار آمده‌اند (Ransom, 2016: 4).

یک راه‌حل ممکن مدافع نظریه ظرفیت‌مندی عواطف مثل دوسا-هرچند خود وی چنین کاری نکرده است- می‌تواند از نظریه داماسیو کمک بگیرد. راه‌حل داماسیو این است که ما می‌توانیم بدن را دور بزنیم (داماسیو: ۱۳۹۱: ۲۳۵) و لازم نیست، فعال شدن ویژگی‌های عاطفه‌ای را آگاهانه

داشته باشیم و حتی نیازی به تغییرات غیر آگاهانه بدنی هم نیست؛ در واقع مغز می‌تواند بدن را دور بزند ولی این امر دلیلی بر نبود عواطف نیست. در بعضی نظریه‌های عاطفی نیز تأکید می‌شود که بعد ارزیابانه عواطف لزوماً آگاهانه نیست و به لحاظ پدیداری لزوماً ضرورتی ندارد سوژه احساسی داشته باشد. بنابراین شاید بتوان گفت که ما با نوعی عواطف ضمنی (یا ناآگاه) به لحاظ پدیداری روبه‌رویم. شبیه این وضعیت را می‌توان هنگامی که از شناخت ضمنی یا استنتاج‌های ضمنی سخن گفته می‌شود مشاهده کرد. شناخت ضمنی یا استنتاج ضمنی، استنتاج‌های بسیار سریع و ناآگاه ذهن هستند که اساساً فرد، قابلیت صورت‌بندی زبانی آنها را ندارد. یکی از مهم‌ترین انواع این نوع شناخت و استنتاج‌ها، شناخت زبانی (توانش زبانی) یا استفاده از دانش زبانی است (Miller, 2007: 148).

حال، مسأله اصلی اینجاست که آدمی پیش‌زمینه وسیع شناختی و غیرشناختی از جهان دارد که در موقعیتی، به نحو بسیار سریعی، اطلاعات و دانش مرتبط با آن موقعیت را در این پیش‌زمینه استفاده می‌کند و از این طریق می‌تواند اعمال یا باورهای به

در چند دهه اخیر نشان داده شد که نه تنها عواطف در جهت تضعیف عقلانیت نیستند، بلکه تسهیل گر، تکمیل کننده و کمک کننده، عقلانیت و تفکر عقلانی هستند. در واقع، آدمیان به خاطر داشتن عاطفه و احساس است که می‌توانند به صورت روزمره اعمالی را انجام دهند و تصمیم‌هایی را بگیرند که گویی مسأله چارچوب را پشت سر گذاشته‌اند.

دسوسا از اولین فلاسفه‌ای بود که عواطف را به عنوان راه حل مسأله چارچوب معرفی کرد. دسوسا معتقد است که عواطف با برجسته‌سازی الگوهای مشخصی که از ویژگی‌هایی مثل احساساتی که سوژه دارد و بُعد ارزیابانه عواطف نشأت می‌گیرد، می‌تواند بسیاری از امور نامرتب را حذف کند و از این طریق امور مرتبط برای تصمیم‌گیری را برجسته سازد.

از آنجا که عواطف نقش برجسته‌ای در برجسته‌سازی الگوهای مشخص دارند، از نظر دسوسا عواطف می‌توانند همچون یک شرط عقلانیت در نظر گرفته شوند. این نوع نظریات که بر ظرفیت عواطف بر حل مسأله چارچوب تأکید می‌کنند در وهله اول بسیار امیدوارکننده به نظر می‌رسند و تا حدی می‌توانند تبیین کنند که چرا برای انسان‌ها مسأله

نحو کافی خوبی داشته باشد. پرسش این است که عواطف اگر به صورت ضمنی در نظر گرفته شوند، چه چیز و یا تبیین اضافه‌ای می‌توانند نسبت به معتقدان به شناخت ضمنی به ما بدهند. افراد معتقد به شناخت ضمنی می‌گویند با توجه به بافت موجود، انسان‌ها استنتاج‌های سریعی انجام می‌دهند و بهترین عمل را برمی‌گزینند. حال اگر عواطف را جایگزین کنیم باز تبیین همین است که عواطف این کار را برای ما انجام می‌دهند. در این مورد تبیین به نحو کافی قانع کننده‌ای برای مواجهه با این دانش وسیع، پیش‌زمینه‌ای از جهان به ما نمی‌دهند که همچون پاسخی برای مسأله چارچوب باشند. از طرف دیگر بسیار سخت است که حتی اگر بپذیریم عواطف به صورت ناآگاه الگوهای عقلانی را برجسته می‌کنند یا هدایت می‌کنند، این امر را بدون کمک دیگر نیروهای شناختی انجام می‌دهند.

نتیجه‌گیری

یکی از بدیع‌ترین راه‌حل‌ها در توضیح مسأله چارچوب، استفاده از ظرفیت عواطف برای حل این مسأله است. گفته شد که برخی از محققان معتقدند راه حل مسأله چارچوب در نقش عواطف انسانی در عقلانیت نهفته است.

موقعیت را می‌سازند. این امر از آن جهت مهم است که اگر موقعیتی برای ما معنادار شود و متناسب با موقعیت عاطفه‌ای برانگیخته شود، آنگاه به نظر می‌رسد از قبل مسأله چارچوب را حل کرده‌ایم. به عبارت بهتر موقعیت هنگامی معنادار می‌شود که اطلاعات مربوط را بازیابی کرده باشیم و آنگاه واکنش عاطفی مناسب نیز کمک می‌کند که در آن موقعیت بهترین تصمیم‌ها را بگیریم، نه اینکه این عواطف باشند که باعث شوند که ما بینیم چگونه درگیر یک موقعیت هستیم.

پرسش دیگری که می‌توان طرح کرد این است که در مواقعی که به صورت آگاهانه یا پدیدارانه‌ای عاطفه‌ای فعال نیست، آنگاه چگونه عواطف می‌توانند در حل مسأله چارچوب به ما کمک کنند؟ پاسخ داماسیو این است که عواطف به صورت ناآگاه، سیگنال‌هایی را می‌فرستند که باعث می‌شود اطلاعات نامرتبط نادیده گرفته شوند. حال اگر یک فردی معتقد باشد که در واقع این قوای شناختی و فرایندهای عقلانی هستند که این کار را می‌کنند و در واقع آنها به صورت ضمنی و ناآگاه استنتاج‌های درستی را انجام می‌دهد که باعث می‌شود امور مربوط و نامربوط را از هم تشخیص دهیم؛ آنگاه

چارچوب آنگونه که در شبیه‌سازی‌اش برای ماشین دشوار است، مشکل خاصی به وجود نمی‌آورد؛ ولی با این حال نقدهایی بر این رویکرد وارد است. از جمله این نقدها که توسط رنسام طرح شده، این است که از نظر او مسأله چارچوب به دو حوزه متفاوت درون‌بافتی (درون یک بافت مشخص) و بینابافتی (مرتبط با زمینه‌های متفاوت و پایان باز) تقسیم می‌شود. عواطف می‌توانند در مسأله چارچوب درون‌بافتی کمک‌کننده باشند، هرچند تنها عامل نیستند و عامل‌هایی مثل عادات، مهارت، منابع موجود و... نیز در کارند و پس عاطفه تنها راه‌حل مشکل نیست. در حوزه بینابافتی نیز وی با الهام از مسأله تسلسل زمینه‌های دریفوس این سؤال را مطرح می‌کند که فرد چگونه می‌تواند مشخص کند در کدام زمینه و بافت قرار دارد.

انتقادهای به رویکردهایی را که بر نقش عواطف بر حل مسأله چارچوب تکیه دارند می‌توان بسط داد و این پرسش را مطرح کرد که چرا در موقعیتی، عاطفه‌ای خاص فعال می‌شود. پرسش این است که آیا ما با بودن در یک موقعیت است که عاطفه‌مان فعال می‌شود، یا برعکس این عواطف هستند که

چگونه می‌توان گفت نه این کار عواطف است نه عقلانیت. به عبارت بهتر رویکرد ظرفیت عواطف برای حل مسئله چارچوب در چنین مواقع چیزی بیشتری از آنها که بر فرایندهای ناآگاه شناختی مثل استنتاج‌های ضمنی تأکید می‌کنند، ارائه نمی‌دهد.

به طور خلاصه، هرچند ظرفیت عاطفی انسان‌ها برای حل مسئله چارچوب لازم به نظر می‌رسد ولی عواطف به تنهایی نمی‌توانند پاسخی برای مسئله چارچوب فراهم کنند. به عبارت بهتر هرچند نقش عواطف بسیار مهم است، ولی نباید در این نقش بزرگنمایی انجام شود. به نظر می‌رسد که برای پاسخ به مسئله چارچوب نیازمند داشتن یک تصویر کلی‌تر از صرف عواطف و یا نیروهای عقلانی هستیم. از یک سو دوگانه‌سازی

نیروهای عقلانی و نیروهای غیرعقلانی مثل عواطف نمی‌توانند پاسخی به مسئله چارچوب را فراهم کنند؛ از سوی دیگر بررسی سازوکار عواطف به‌عنوان نیرویی مکمل عقلانیت هنوز نمی‌تواند پاسخی برای چگونگی حل مسئله چارچوب فراهم کند. شاید راه حل، فراتر رفتن از این دوگانه‌سازی عقل و عاطفه، چه به‌عنوان نیروهای ضد یکدیگر و یا چه به صورت مکمل یکدیگر باشد. به طور خلاصه می‌توان بر این نکته تأکید کرد که هرچند نقش عواطف در حل مسئله چارچوب بزرگنمایی شده است ولی به نظر می‌رسد هر پاسخی به مسئله چارچوب در نهایت باید نقش عواطف برای کمک به حل این مسئله را در نظر داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی:

حامی مالی: این مقاله مستخرج از طرح باعنوان ظرفیت عواطف برای پاسخ به مساله چارچوب با کد ۴۰۰۱۴۶۰ و با حمایت بنیاد ملی علم ایران است.

تعارض منافع: طبق اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

برگرفته از پایان نامه / رساله: این مقاله مستخرج از رساله/پایان نامه نمی‌باشد.

منابع

- Chomsky, N. (1988). *Language and Problems of Knowledge*, MIT Press.
- Darwin, C. (1872). *The expression of the emotions in man and animals*, 1st edn. London, UK: John Murray. (doi:10.1037/10001-000)
- Dennett D. (1987). *Cognitive Wheels. The Frame Problem of AI* [in:] Pylyshyn 1987: 41-64.
- De Sousa, R. (1979). *The rationality of emotions*. *Dialogue*, 18(1), 41-63.
- De Sousa, R. (1987). *The Rationality of the Emotions*. Cambridge, MA: MIT Press.
- De Sousa, R. (2007). *Why think? Evolution and the rational mind*. Oxford: Oxford University Press on Demand.
- Dreyfus, H. & Dreyfus. S. (1992). *Making A Mind Versus Modelling the Brain: Artificial Intelligence Back at A Branch-Point. The Philosophy of Artificial Intelligence*. Ed. By Margaret Boden. Oxford: Oxford University Press: 309-333.
- Epley, K. (2016). *Emotions, Reasons, and Rationality*.
- جوادیپور، غلامحسین. (۱۴۰۰). «ارزش باری علم و برهان تعیین ناقص». پژوهش‌های فلسفی - کلامی، ۲۳ (۸۸): ۷۵-۹۸.
- چامسکی، نوام. (۱۳۸۷). *زبان و ذهن*. ترجمه کورش صفوی. تهران: هرمس.
- خوارزمی، حسین. (۱۴۰۰). «نقش هیجانات در حکم اخلاقی از نظر جاشوا گرین». فصلنامه حکمت و فلسفه، ۱۷ (۱۷): ۶۵: ۵۹-۸۵
- افلاطونی، حمیده ، خزاعی، زهرا و ملایوسفی، مجید . (۱۴۰۳). *جان مک داوول و حساسیت اخلاقی*. (e709026). تأملات فلسفی، ۱۴ (۳۳)، e709026
doi: 10.30470/phm.2023.2002594.2
405
- داماسیو، آنتونیو. (۱۳۹۱). *خطای دکارت: عاطفه، خرد و مغز انسان*. ترجمه رضا امیررحیمی. تهران: مهریستا.
- Chomsky, N. (1996). *Powers and Prospects: Reflections On human Nature and the Social Order*, London: Pluto Press.

- Moors, A. (2009). Theories of emotion causation: A review. *Cognition & Emotion*, 23(4): 625-662.
- Pham, M. T. (2007). Emotion and rationality: A critical review and interpretation of empirical evidence. *Review of general psychology*, 11(2): 155-178.
- Ransom, M. (2016). Why emotions do not solve the frame problem. In *Fundamental issues of artificial intelligence* (pp. 355-367). Springer, Cham.
- Scarantino & de Sousa, R. (2018). Emotion. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Available at: <https://plato.stanford.edu/entries/emotion/>)
- Viger, C. (2010). Frame Problem, in Barber, A. and Stainton, R.J. eds., 2010. *Concise encyclopedia of philosophy of language and linguistics*. Elsevier. Pp 265-268.
- Wheeler, M. (2008). Cognition in context: phenomenology, situated robotics and the frame problem. *International journal of philosophical studies*, 16 (3): 323-349.
- Goldie, P. (2007). Emotion. *Philosophy Compass*, 2(6): 928-938.
- Glymour, C. (1987): 'Android Epistemology and the Frame Problem' in Z. Pylyshyn (ed.), *The Robot's Dilemma*, Norwood, NJ: Ablex.
- Green, J. (2013). *Moral Tribes, Emotion, Reson and The Gap Between Us and Them*. The Pnguin Press. New York.
- Gryz, J. (2013). The frame problem in artificial intelligence and philosophy. *Filozofia Nauki*, 21(82): 15-30.
- Majeed, R. (2019). What Can Information Encapsulation Tell Us About Emotional Rationality?. In *The value of emotions for knowledge* (pp. 51-69). Palgrave Macmillan, Cham.
- McCarthy, J. & Hayes, P.J. (1969). "Some Philosophical Problems from the Standpoint of Artificial Intelligence", in *Machine Intelligence 4*, ed. D.Michie and B.Meltzer, Edinburgh University Press: 463-502.
- Miller, A. (2007). *Philosophy of language*. Routledge.

